



WOJSKO POLSKIE

Biuro Historyczne

Nr. 15/49

11 " stycznia 1949 r.

GŁÓWNEJ KOMISJI BADANIA ZBRODNI NIEMIECKICH W POLSCE

W odpowiedzi na pismo Nr.2744/48 z dnia 23.XII.1948 r. stwierdzam, że wymienieni generałowie niemieccy przebywali na terenie Polski w czasie kampanii wrześniowej 1939r., a mianowicie:

v.RUNDSTEDT Gerd - jako dowódca Grupy Armii "Południe", w stopniu generała pułkownika; w dniu 27.IX.1939 został mianowany dowódcą zarządu wojskowego "Wschód", sprawującym władzę wojskową na zajętych terenach Polski;

MANSTEIN von LEWIN'SKI Fritz Erich - jako szef sztabu Grupy Armii "Południe", w stopniu generała porucznika, a od 27.IX.1939 jako szef sztabu zarządu wojskowego "Wschód";

STRAUSS Adolf - jako dowódca II korpusu, wchodzącego w skład 4 Armii (Grupa Armii "Północ"), w stopniu generała piechoty;

W załączeniu:

skład organizacyjny Grupy Armii "Południe" oraz II korpusu - załącznik Nr.1;

mapa z naniesionymi szlakami armii niemieckich, miejscami bitew i potyczek oraz miejscami zbrodni dokonanych przez "Wehrmacht"; uzupełnienie mapy stanowią załączniki Nr. 2 a, 2 b, 2 c. i 2 d.

SZEFL BIURA HISTORYCZNEGO W.P.

/ Dr WACHTEL, pik. /

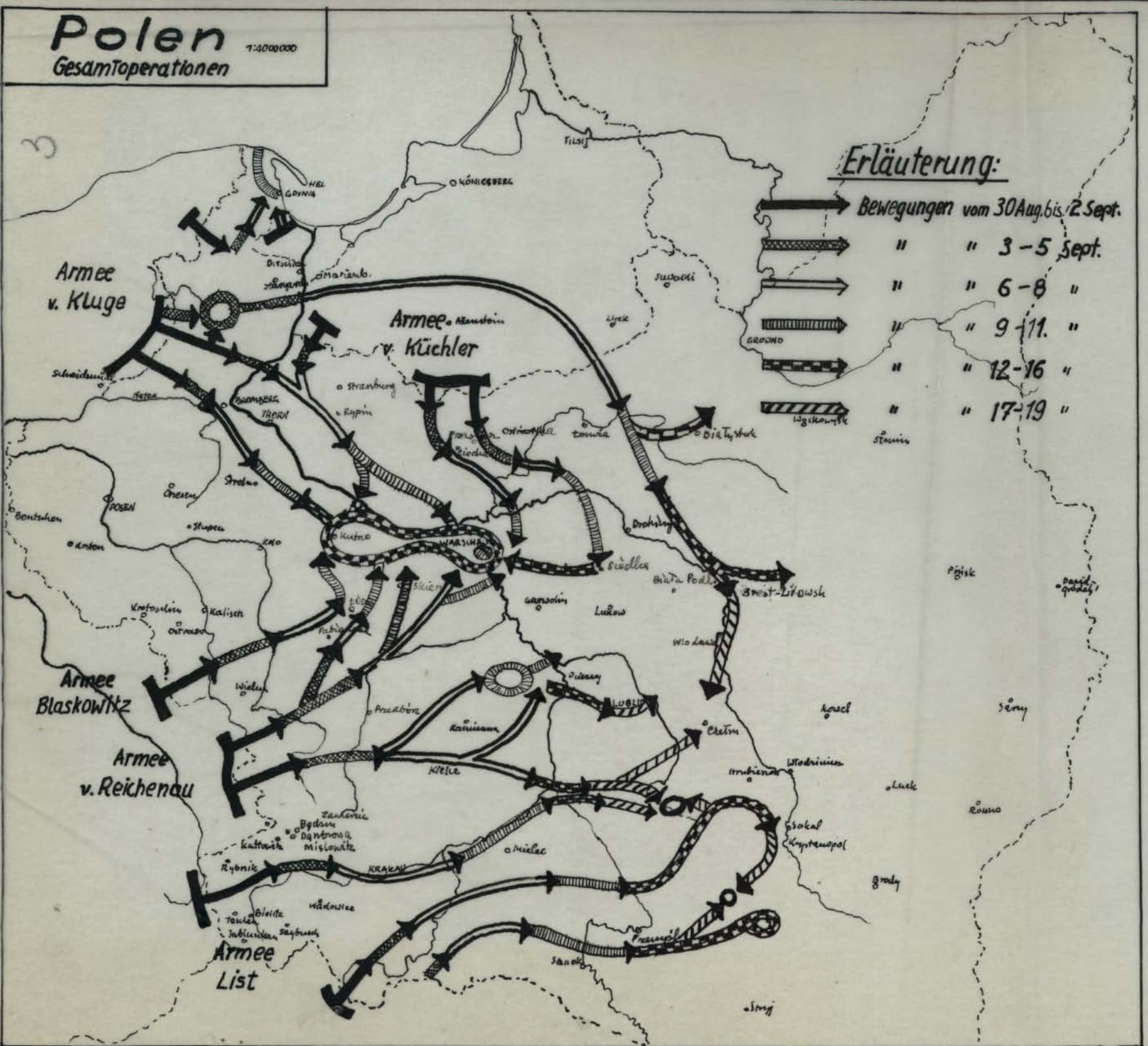
SKŁAD GRUPY ARMII "POŁUDNIE"
I II KORPUSU W DNIU 1.IX.1939 r.

1. <u>Grupa Armii "Południe"</u>	D-ca - Rundstedt
	S.S. * Manstein
8 Armia	D-ca - Blaskowitz
X Korpus	(24 i 30 DP)
XIII "	(10 i 17 DP)
10 Armia	D-ca - Reichenau
XI Korpus	(18 i 19 DP)
XVI Korp.Panc.	(1 i 4 DPanc. 14 i 31 DP)
IV Korpus	(4 i 46 DP)
XV Korp.Zmot.	(2 i 3 DLekka)
XIV Korpus	(1 DLekka, 13 i 29 DZmot.)
14 Armia	D-ca - List
VIII Korpus	(8 i 28 DP, 5 DPanc)
XVII Korpus	(44,45 i 7 DP)
XXII Korp.Panc.	(2 DPanc, 4 DLekka)
XVIII Korp.Gór.	(1,2 i 3 D.Górska)
Odwody Grupy Armii:	
VII Korpus	(27 i 68 DP)
	239,221,213,62 DP
2. <u>II Korpus</u>	D-ca - Strauss
	3 i 32 DP
od 6.IX.1939	3,32 i 228 DP
od 13.IX.1939	32,228 i 217 DP.

Polen

Gesamtoperationen

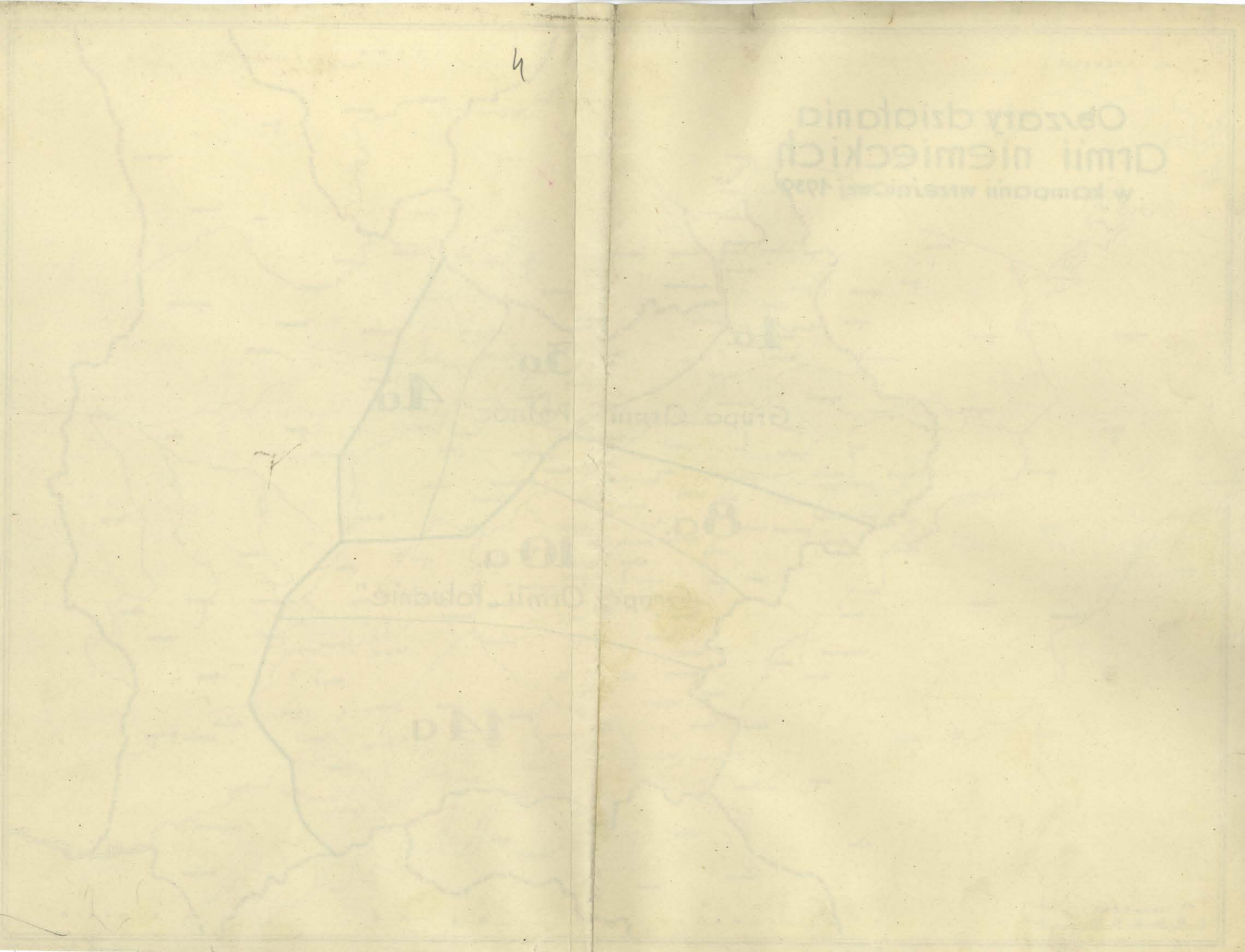
1:4000000



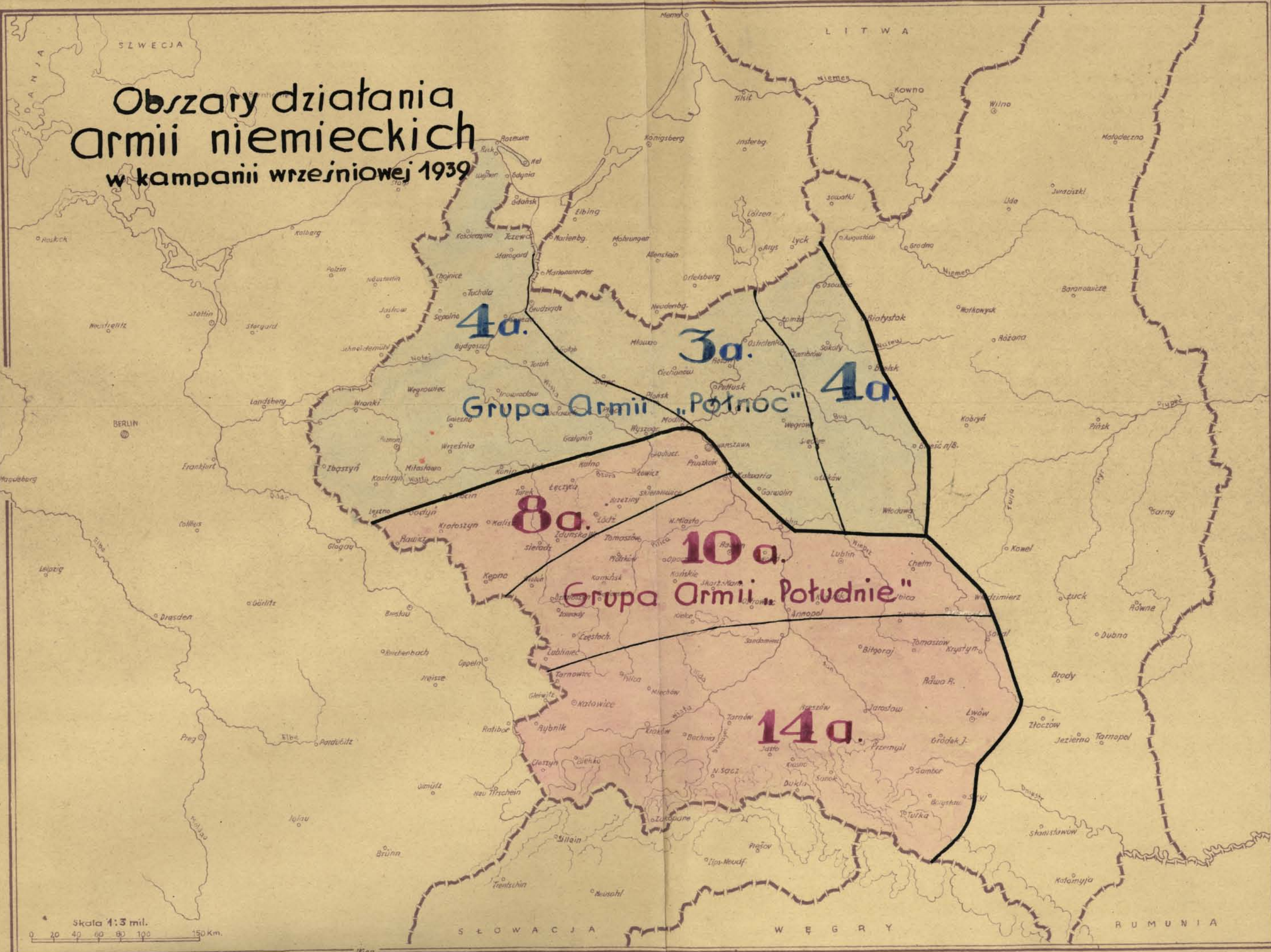
4

Obzory dzialania
Grmi niemieckich
w komonni wietnami 1920

7



Obszary działania Armii niemieckich w kampanii wrześniowej 1939



Skala 1:3 mil.
0 20 40 60 80 100 150 Km.

Wien

SZLAKI NIEMIECKICH KORPUSÓW

I. II Korpus

Szlak: Złotów, Więcbork, Koronowo, przeprawa przez Wisłę (Chełmno - Fordon), Chełmża, Dobrzyń, Rypin, Sierp, (3 DP odchodzi do Płocka), Płońsk, Modlin, Warszawa.

II. Grupa Armii "Południe"

Kwatera Główna do 5.IX.39 r. - Nysa, od 6.IX.39 r.
 od 6.IX.- 9.IX.- Lubliniec
 od 10.IX -28.IX -Kielce
 od 29.IX.-30.IX → Grodzisk Mazowiecki
 od 1.X. - Warszawa

X Korpus

Szlak: Międzybórz, Ostrzeszów, Grabów, Błaszki, Warta, Poddębice, Ozorków, Łowicz, Łęczyca, Kutno.

XIII Korpus

Szlak: Syców, Kępno, Wieruszów, Sieradz, Zduńska Wola, Łódź, Główno, Sobota, Kiernozia, Warszawa

XIV Korpus

Szlak: Ryczyna, Wieluń, Widawa, Szczerców, Rozprza, Sulejów, ~~Żelazna~~ Opatów, Końskie, Radom, Kozienice.

XI Korpus

Szlak: Praszka, Działoszyn, Bełchatów, Głuchów, poczym rozdziela się: 18 DP na Łowicz, a 19 DP na Sochaczew. Z rejonu Sochaczewa przez Puszcze Kampinoską pod Warszawę.

XVI. Korpus Pancerny

Szlak: Oleśno, Krzepice, Kłobucko, Radomsko, Rozprza, Piotrków, Tomaszów Mazowiecki, od Tomaszowa Korpus rozdziela się: 4 Dyw.Panc. przez Rawę Mazowiecką, Mszczonów, Warszawę, 1 Dyw.Panc. Góra Kalwaria, Żyrardów, Sochaczew. W rejonie Sochaczewa Korpus łączy się i przez Puszcę Kampinoską do Warszawy.

IV. Korpus

Szlak: Lubliniec, Częstochowa, Włoszczowa, Kielce Annopol, Lublin, Chełm Lubelski.

XV. Korpus Zmotoryzowany

Szlak: Kalety, Woźniki, Jedrzejów, Kielce, Ostrowiec, Zwoleń, Puszcza Kampinowska, Modlin.

VII. Korpus

Szlak: Tarnowskie Góry, Zawiercie, Pińczów, Busko Zdrój, Staszów, Osiek, Rozwadów, Biłgoraj, Zamość.

VIII. Korpus (bez 5 Dyw.Panc)

Szlak: Gliwice, Mikołów, Trzebinia, Krzeszowice, Kraków, Koszyce, Dąbrowa Tarnowska, Radomyśl Wielki, Kolbuszowa, Leżajsk, Tarnogród, Tomaszów Lubelski.

5 Dyw.Panc.

Szlak: Rybnik, Pszczyna, Oświęcim, Alwernia, Słomniki, Skalbierz, Nowy Korczyn, Pacanów, Staszów, Opatów, Sandomierz, Rozwadów, Przemysł, Sambor, Drohobycz, Stryj.

XVII. Korpus

Szlak: Cieszyn, Bielsko, Wadowice, Mogilany, Wieliczka, Bochnia, Tarnów, Rzeszów, Jarosław, Jaworów, Janów, Żółkiew.

XXII. Korpus Pancerny

Szlak: Rabka, Wiśnicz, Bochnia, Tarnów, Dębica, Rzeszów, Jarosław, Jaworów, Rawa Ruska, następnie rozdziela się: 4 DLekka na Hrubieszów, Włodzimierz Wołyński, Zamość, 2 DPanc Żółkiew, Lwów.

XVIII. Korpus Górski maszeruje dwoma szlakami.

Północny Szlak: Nowy Sącz, Gorlice, Jasło, Domaradz, Gródek Jagielloński, Lwów.

Południowy Szlak: Dukla, Sanok, Sambor, Lwów.

8

BITWY STOCZONE

na terenie działań Grupy Armii "Południe" i II Korpusu
w 1939 roku.

I.

II Korpus

- 1) Jeziora Koronowskie 1,2 - IX.39 r.
- 2) Chełmno - Fordoń 3,4 - IX.39 r.
- 3) Płock 12 do 14.IX.39 r.
- 4) Modlin 13 do 28.IX.39 r.
- 5) Warszawa - Praga 15 do 27.IX.39 r.

II.

Grupa Armii "Południe"

- 5) Obrona Warszawy 8 - 27.IX.39 r.
- 6) Ostrzeszów 1.IX.39 r.
- 7) Uniejów 6,7,10.IX.39 r.
- 8) Bitwa nad Bzurą 9 - 18.IX.39 r.
- 9) Puszcza Kampinoska 18 - 22.IX.39 r.
- 10) Kępno - Wieruszów 1.IX.39 r.
- 11) Sieradz 4,5.IX.39 r.
- 12) Wieluń 1,2.IX.39 r.
- 13) Widawa 4,5.IX.39 r.
- 14) Iłża 8 - 10.IX.39 r.
- 15) Działoszyn 2.IX.39 r.
- 16) Bełchatów 4,5.IX.39 r.
- 17) Kłobucko-Mokra 1.IX.39 r.
- 18) Borowa Góra 3 - 5.IX.39 r.
- 19) Piotrków 5.IX.39 r.
- 20) Tomaszów Mazowiecki 6.IX.39 r.
- 21) Lubliniec 1.IX.39 r.
- 22) Częstochowa 2.IX.39 r.

- 23) Kielce 7.IX.39 r.
- 24) Lublin 17.IX.39 r.
- 25) Pierwsza bitwa pod Tomaszowem Lubelskim 18 - 20.IX.39 r.
- 26) Druga bitwa pod Tomaszowem Lubelskim 21 - 30.IX.39 r.
- 27) Kalety 1.IX.39 r.
- 28) Janów - Złoty Potok 3.IX.39 r.
- 29) Busk 9.IX.39 r.
- 30) Bitwa pod Baranowem 11.IX.39 r.
- 31) Mikołów 1,2.IX.39 r.
- 32) Tenczynek 4.IX.39 r.
- 33) Łukowa 15.IX.39, r.
- 34) Dachnów 15.IX.39 r.
- 35) Biłgoraj 16.IX.39 r.
- 36) Pszczyna 2.IX.39 r.
- 37) Alwernia 4.IX.39 r.
- 38) Kazimiera Wielka 7.IX.39 r.
- 39) Nowy Korczyn 9.IX.39 r.
- 40) Pacanów 9.IX.39 r.
- 41) Mogilany 5.IX.39 r.
- 42) Janów 15,16,17.IX.39 r.
- 43) Brzuchowice 20.IX.39 r.
- 44) Węgierska Górka 1,2.IX.39 r.
- 45) Obrona Lwowa 12 - 21.IX.39 r.
- 46) Rabka-Jordanów 1,2.IX.39 r.
- 47) Nowy Sącz 4,5.IX.39 r.
- 48) Wiśnicz - Bochnia 6.IX.39 r.
- 49) Tarnów 6,7.IX.39 r.
- 50) Husaków 14.IX.39 r.
- 51) Włodzimierz Wołyński 15.IX.39 r.

WYPADKI MORDOWANIA LUDNOŚCI CYWILNEJ PRZEZ WEHRMACHT
W OBSZARZE DZIAŁANIA GRUPY ARMII "POŁUDNIE"

Woj. Łódzkie

1. Na terenie gminy Dmosin, pow. Brzeziny na wrześniu 1939 r. rozstrzelano przy wkroczeniu około 30 osób.
2. We wsi Warszycy, gmina Biała, pow. Brzeziny zamordowano 14 osób, przy wkroczeniu wojsk niemieckich. We wsi Biała w dniu 11. IX. Niemcy zabrali 17 mężczyzn, mieszkańców wsi, wprowadzili ich do domu Pabiańczyka i zamordowali, rzucając do środka granaty. Ogółem zamordowali na terenie gminy 46 osób cywilnych.
3. W gminie Niesuków ^{pow. Brzeziny} zastrzelono 5 osób.
4. Miasto Końskie. Po wejściu Niemców w dniu 8 września, ludność miasta i okolicznych wsi, w liczbie kilku tysięcy mężczyzn, osadzono w obozie tymczasowym na terenie warsztatów kolejowych. Zastrzeżono około 60 osób, przeważnie Żydów, na skwerze naprzeciw kościoła w śródmieściu. Liczne wypadki rozstrzelenia ludzi na peryferiach miasta.
5. W gminie Duraczów, pow. Końskie, w pierwszych dniach września samoloty niemieckie na odcinku kolejowym Wąsosz - Janów zbombardowały z lotu niższego pociąg osobowy z ludnością cywilną, a następnie ostrzelali z karabinów maszynowych kryjącą się, uciekającą ludność cywilną, wskutek czego zostało zabitych 7 osób a kilkadziesiąt rannych. W Gustawowie, tejże gminy, wojsko niemieckie rzucało granaty do piwnic, gdzie kryła się ludność cywilna; między innymi zginęła w ten sposób cała rodzina Supierzów.
6. W gminie Czermno, pow. Końskie, oddział niemiecki rozstrzelał w dniu 6 września we wsi Czermno 3 Żydów oraz 2 Polaków z pośród ludności cywilnej, jak również 2 żołnierza, jeńca wojennego.

7. W Łęczycy w dniu 7 września, po wkroczeniu do miasta Niemcy spędzili ludność cywilną do kościołów i domów, zabraniając ratowania płonącego miasta. W dniu 13 września Niemcy atakowali wojska polskie od strony wsi Wilczkowice w kierunku na Łęczycę, rzucając do płonących domów żywych ludzi, przeważnie kobiety. W dniu 14 września Niemcy zajęli ponownie Łęczycę, wyprowadzając ludność z piwnic i zabijając wiele osób. Dużo mężczyzn wywieźli w niewiadomym kierunku.
8. W gminie Leśmierz, pow. Łęczycyca w dniu 8 września oddziały niemieckie zamordowały przy wkraczaniu: w Dzierzbietowie - Granosika Andrzeja, rolnika; w Borkach - Białkowskiego Jana, rolnika; w Sierpowie - Nowaka, Sznella, Baraniaka i jego służącego. Równocześnie spalili te wioski. W dniu 11 września we wsi Parzyce zostali rozstrzelani Adamczewski Józef, Kieliszek i Rajnold Rudolf. W dniu 14 września, po wkroczeniu do Czerchowa, rozstrzelali 7 osób, między innymi Palmowskiego Szczepana, Jagodzińskiego Józefa, Zaremskiego Marcina; we wsi Opalanki - Wojciechowskiego, Rosadzkiego.
9. W gminie Gostków, pow. Łęczycyca Niemcy rozstrzelali w okolicy, począwszy od Kłudnej do Wartkowie - 22 osoby, w tym w samych Wartkowicach na tzw. "dołku" zamordowali 11 osób, między innymi 2 Frontczaków, 2 Marciniaków, Kwiatkowskiego z Wartkowie, Walerczaka i Marciniaka z Gostkowa oraz 15 osób z uciekinierów. Również i na terenie innych gromad były rozstrzeliwania osób cywilnych. W Białej Górze zastrzelono Jana Urbańczyka, Jana Wieczorka, Ewę Walerczakową, Berezińskiego i Tomaszewskiego z Wierzbówki - w Orzeczkowie: 3 mężczyzn w rodziny Kubiaków oraz Motylewskiego, Borowego z lasu Gostków; w Drwałowie: Józefa Brygiera; w Powodowie: Kamińskiego, miejscowego gospodarza, Edmunda Zamojskiego z Białej Góry oraz 3 innych nieznanymi mężczyzn. Zaraz po

12
przemarszu wojsk odbywały się masowe zabierania mężczyzn jako zakładników, których spędzono do kurnika w majątku Gostków, skąd następnie odtransportowano ich do kościoła w Poddębicach. W czasie transportu zabito na drodze Turkowski go z Pełczysk i Gawłowskiego z Drwalewa.

10. W Gminie Tum, pow. Łęczyca, w dniu 8 września po stocznej bitwie, w czasie której zniszczona została Archikolegiata Tumska z XII wieku, Niemcy wkroczyli do wsi Tum i podpálali zabudowania. Do płonącego domu wrzucono 2 mężczyzn (Wojciecha i Leona Kubasów) i spalono żywcem, rozstrzelano 12 mężczyzn. Pozostałych mężczyzn we wsi spędzono w jedno miejsce i miano już rozstrzelać. Ustawiono już karabiny maszynowe do egzekucji, gdy wkroczyły oddziały polskie. W tejże gminie, we wsi Stawy, którą podpálili Niemcy po wkroczeniu, żołnierze niemieccy strzelali do ludzi, którzy polewali wodą dachy swych domów, by je zabezpieczyć od ognia.
11. We wsi Janków, gminy Tkacze, pow. Łęczyca zostało rozstrzelanych 10 osób cywilnych; w tejże gminie rozstrzelano we wsi Wichrów - 2 osoby, we wsi Wilczkowice - 3 osoby i we wsi Topola Kątowa - 1 osobę.
12. We wsi Rogoźno, gmina Rogoźno, pow. Łęczyca rozstrzelano w dniu 10 września 18 mężczyzn.
13. W dniu 15 września oddziały niemieckie rozstrzelały 44 mężczyzn w osadzie Piątek i 8 we wsi Janowice, gminy Piątek, pow. Łęczyca. W dniu 19 września wyłapano ponad 4.000 mężczyzn, których wywieziono do obozu w Niemczech.
14. We wsi Kowalewica, gminy Chociszew, pow. Łęczyca zostało rozstrzelanych 23 mężczyzn. W Łowiczu w dniu 9 września przy wkraczaniu do miasta zastrzelono wiele osób cywilnych, z mieszkańców Starego Rynku - utworzono "żywy mur". W dniu 13 września rozstrzelano we wsi Gzinka - 12 osób, Bocheń - 8 osób, Lisiewice - 6 osób, Mystkowice - 4 osoby, W wsi

Parma wyciągnięto z domów 20 osób i użyto ich jako podpórek do karabinów przy ostrzeliwaniu pozycji polskich, przy czym zabito kilka osób. W wioskach na Śkudwią w dniach 16 - 17 września rozstrzeliwano wszystkich mężczyzn spotkanych w zagrodach. W Bąkowie Górnym rzucano granaty do prowizorycznych schronów, przy czym zabito całą rodzinę Warzywodów (7 osób). W Bogorii Górnej przebito bagnetem ojca z dzieckiem na ręku.

15. We wsi Brójce, pow. Łódź w dniu 8 września sanitariusz polski, plutonowy, wiózł chłopskim wozem 5 ciężko rannych żołnierzy polskich do szpitala w Łodzi, o której sądził, że nie jest jeszcze zajęta. W tym samym czasie wjechał do wsi samochodem patrol niemiecki, który otworzył ogień do rannych żołnierzy. Jeden ranny został zabity, drugiego dogorywającego Niemcy ^{kazali} zakopać.
16. W Milejowie, gminy Krzyżanów, pow. Piotrków oddziały polskie w nocy z 5 na 6 września uderzyły na Niemców. Wywiązała się walka, w czasie której zginęło wielu żołnierzy z obu stron. Po opanowaniu sytuacji Niemcy rozstrzelali wszystkich mężczyzn znalezionych w okolicy, w ilości około 150 osób, i spalili wszystkie zabudowania na tym terenie. W czasie dalszej walki trzymano kobiety z dziećmi pod armatami, maltretując je w ten sposób.
17. W Kamieńsku, pow. Piotrków zginęło od bombardowania 200 osób cywilnych i spłonęła cała osada. Na terenie gminy zamordowano ogółem 60 osób.
18. W gminie Rozpęza, pow. Piotrków zabito przy wkroczeniu 30 osób.
19. W gminie Chabienice, pow. Piotrków w dniu 3 września Niemcy rozstrzelali 14 osób.

20. Wieś Zubki Małe, gmina Boguszyce, pow. Rawa Mazowiecka, została przy wkroczeniu wojsk niemieckich spalona, a właściciele ratujący swój dobytek rozstrzelani.
21. W gminie Kruszyna, pow. Radomsko w dniu 3 września 39 wkroczyły oddziały niemieckie, które zamordowały we wsi Kruszyna 38 osób, we wsi Baby 14 osób, we wsi Jacków 6 osób.
22. Wieś Kajetanowice, gmina Garnek, pow. Radomsko, została w dniu 6 września rozmyślnie podpálona, przy czym zabito 72 osoby, które są pochowane we wspólnej mogile w tejże wiosce. W tym samym dniu we wsi Piaski i Kuźnica zabito 11 osób.
23. We wsi Widzów, gminy Konary, pow. Radomsko, Niemcy zamordowali 12 osób. We wsi Zawada w pierwszych dniach wojny schwytali 90 mężczyzn i wywieźli ich do obozu do Niemiec.
24. W Koniecpolu w chwili wkroczenia wojsk niemieckich dla sterroryzowania ludności zabito na ulicach miasta 4 osoby. W gminie Koniecpol zastrzelono 7 osób. Jednocześnie ze wsi Łysiny, Okołowice, Grodzisko wywieziono do Niemiec kilkudziesięciu mężczyzn, nie mających nic wspólnego z wojskiem.
25. W gminie Dmenin, pow. Radomsko w czasie wkraczania do wsi Dmenin żołnierze niemieccy przez specjalne podpálanie spalili wieś, a po wznieceniu pożaru strzelali do ludności wskutek czego zginęło 19 osób. Niektóre trupy wrzucano w płomień. We wsi Bugaj został zestrzelony samolot polski; pozostałych przy życiu dwóch lotników polskich zabrano; jednego z nich zamordowano po uprzednich torturach jak wycięcie języka, odcięcie uszów i nosa.
26. W gminie Radomsko, we wsi Stobiecko Miejskie zabito 4 osoby, które ratowały od ognia swoje mienie. W dniu 4 września we wsi Folwarki rozstrzelano około 20 osób.
27. W gminie Pławno, pow. Radomsko, przy wkroczeniu wojsk niemieckich zabito 6 osób i zabrano zakładników. We wsi Zdrowa gmina Rzeka w dniu 4 września spalono wieś i zastrzelono

15

3 kobiety. W gminie Dąbrowa Zielona rozstrzelano 6 osób.

28. W gminie Złoczew, pow.Sieradz, zabito 11 mężczyzn i 1 kobietę. Ludzi tych powyciągano z ich domów, ustawiono w grupę i rozstrzelano karabinami maszynowymi. Miasto Złoczew zostało zajęte bez walki w dniu 3 września. Następnego dnia wojsko niemieckie rozpoczęło niszczenie i palenie miasta bez żadnego powodu, strzelający przy tym do bezbronnej ludności. Ogółem zostało zabitych około 200 osób, przeważnie starców, kalek i dzieci. Dużo ludzi zostało zabitych na we własnych mieszkaniach i ciała ich uległy spaleni. Miasto spłonęło w 80%.
29. Na terenie gminy Klonowa, ^{pow.Sieradz/} zostało rozstrzelanych 25 osób. Na terenie gminy Wróblew, we wsi Rowy, w dniu 3 września zamordowano 9 osób.
30. We wsi Kłodzko, gminy Bogumiłów, pow.Sieradz, Niemcy zaresztowali 18 mężczyzn, których umieścili w piwnicy pod koszarami wojskowymi w Sieradzu. Do piwnicy tej wrzucili kilka granatów, wskutek czego 8 ludzi zostało na miejscu zabitych a kilku rannych. Zdrowi zabrali rannych i uciekli; jeden z rannych został przez żołnierzy niemieckich schwytyany na polach wsi Kłodzko i w nieludzki sposób zakatowany. We wsi Chojne, tejże gminy, zostało rozstrzelanych 6 osób.
31. Na terenie gminy Majaczewice, pow.Sieradz, w dniu 4 września zamordowano 33 osoby.
32. W gminie Charłupia Mała, pow.Sieradz, spędzono ludność z Charłupia i Dzierlina w liczbie około 40 osób na pola majątku Dzierlin i obstawiono karabinami maszynowymi. Następnie obsługa ckm opuściła stanowiska, a otworzyły ogień działa artylerii z odległości 500 m. Zginęło 4 osoby. Ogółem na terenie gminy zamordowano 20 osób.

16

24.^a We wsi Msadla, gmina Skierniewka, pow. Sierniewice, żołnierze niemieccy spędzili ludność miejscową i uchodźców wybierając z nich poszczególnych mężczyzn. Rozstrzelano 40 miejscowych gospodarzy i dużą ilość uchodźców. Trupy oraz niektórych rannych znieśli do trzech stodół i spalili. (na podstawie relacji st. strz. Ceronia Stanisława)

Na terenie jednej z gmin zamordowany został ksiądz i 2 kobiety. W dniu 11 września zamordowano 60 osób.

Województwo Warszawskie

25.^a W gminie Wiskitki, pow. Błonie, przy wkraczaniu wojsk niemieckich w dniu 12 września zauważono, że wojsko niemieckie pojedynczych żołnierzy polskich nie brało do niewoli, rozstrzeliwując na miejscu. Takich wypadków było pięć we wsi Kozłowice Stare.

26.^a W dniu 9 września w garbarni Natalin (Grodzisk Mazowiecki) Niemcy rozstrzelali rzekomo, za zabicie felifebla 11 mężczyzn (Zagajewski Jan, Zagajewski Henryk, Szatan Albin, Michalski Marcin, Pobiedziński Jan, Samoraj Wincenty, Somczyński Józef, Somczyński Wiesław i dwóch mężczyzn nieznanego nazwiska; Jan Kamiński, mimo że został ranny, zdołał zbiec). Inni mieszkańcy * garbarni tj. kobiety z dziećmi i starcy, ustawieni pod ścianą drugiego budynku, musiały przyglądać się egzekucji. W międzyczasie Niemcy plądrowali mieszkania.

27.^a W gminie Radzików, rozstrzelano przy wkraczaniu 61 osób wyciągniętych z ukrycia lub napotkanych na drodze, a mianowicie: w kol. Pogroszew - 30 osób, we wsi Myszczyń - 9 osób, we wsi Białuty - 2 osoby, we wsi Święcice - 5 osób, we wsi Leszno - 10 osób oraz we wsi Kłopotczyn - 5 osób (Władysława Dobrogoszcza, Krzysztofika, Stanisława

Rudzlaka z żoną, Teofilę Gołębiowską).

28.^a

W gminie Bartoszkówka, pow. Błonie, wkraczające oddziały zastrzeliły dwóch poddających się żołnierzy polskich na omentarzu w Lutkówe i zastrzeliły dwie osoby cywilne.

29.^a

W m. Błonie, na terenie fabryki zapalek zorganizowano obóz jeńców wojennych, których po kilku dniach odsyłano w głąb Niemiec, a do obozu gromadzono ludność cywilną, przeważnie Żydów z Łodzi. Ludzi tych rozstrzeliwano na miejscu, a ciała przeważnie palono. Ogółem zamordowano wtedy około 800 osób. Przy ekshumacji zwłok stwierdzono, że ofiary związane były drutem kolczastym.

30.^a

W Mszczonowie, pow. Błonie, w dniu 8 września rozstrzelano publicznie na targowisku świeńskim 11 jeńców wojennych (świadkowie: Byłżiniak Wojciech, i Szczepanik Rozalia)) W dniu 9 i 10 września rozmyślnie podpalono i spalono miasto. W dniu 11 września rozstrzelano publicznie pod murem kościelnym czołowych przedstawicieli miasta: burmistrza Feliksa Tańskiego, proboszcza Józefa Wierzejskiego, wikariusza, lekarza miejskiego dr. Zacharowicza Stanisława. W tymże dniu wywieziono kilkunastu zakładników. W drugiej połowie września w tzw. "Żydowski sądny dzień" (Nowy Rok) podczas nabożeństwa Niency podpálili synagogę wraz z ludźmi. Spłonęło 37 osób. W pierwszych dniach września zarządzono wczesną godzinę policyjną. Wówczas Niemcy podpálali żydowskie budynki wraz z ludźmi, a do wyskakujących z płonących domów strzelali, poczem zabitych wrzucali do ognia.

31.^a

W Nadarzynie, pow. Błonie w dniu 4 września w czasie nalotu lotniczego samoloty niemieckie z niskiego lotu koszącego strzelały do ludności cywilnej z karabinów

18

maszynowych, wskutek czego zginął 12 chłopiec pasący krowy, a kilkanaście osób spośród podróżnych zostało rannych. W dniu 8 września weszli do Nadarzynia Niemcy i spędzili do miejscowego kościoła kilkaset osób, przeważnie uchodźców. Przez cały dzień wyprowadzali kolejno mężczyzn, których rozstrzeliwano na łące koło kościoła lub w pobliskim lesie. Zamordowano wtedy przy kościele około 80 osób, a w lesie ponad 100 osób. Resztę popędzono na zachód, do obozów.

32. ^a

W tymże Nadarzyniu w dniu 8 września dwaj żołnierze niemieccy wyprowadzili na pole wziętego do niewoli majora W.P., aby go rozstrzelać. Przed tym dali mu łopatę, by wykopał sobie grób. W czasie kopania major odwrócił się i błyskawicznym uderzeniem łopaty zabił na miejscu jednego z żołnierzy, zamierzył się na drugiego, ale został przebity bagnetem i padł na ziemię. Nadbiegli inni żołnierze niemieccy i zdeptali go formalnie na miazgę (świadek: SzeŹczykowa, Nauczycielka)

33.

Również w Nadarzyniu w dniu 9 września 70-letniego Goldsteina Moszka, rolnika, żołnierze niemieccy torturowali i bili, wrywając mu włosy z *brody*. Zemdlonego wpuszczali do studni, cucili i wśród ogólnej radości żołdactwa zaczynali od początku. Kazali mu wreszcie wykopać dół i zastrzelili. Tego samego dnia zastrzelili Żyda Skórnika, handlarza owocami, a żonę jego, w 9 miesiącu ciąży, bili, kopali w brzuch i zemdloną również zastrzelili. We wsi Jabłonowo zastrzelono 2-ch uchodźców z Poznania za to że mieli przy sobie brzytwy. W Szamotach zastrzelili miejscowego gospodarza Piętkę, gdyż nie rozumiał co do niego mówili po niemiecku.

w Nadarzyniu

34.

W dniu 13 września spędzono na podwórzu gminnej większą partię mężczyzn wykpanych na roboty do Niemiec. Wybierano z nich grupy do kopania kartofli na obiad.

19
W trakcie kopania ludzi tych mordowano seriami z pistoletów maszynowych. Zabito w ten sposób około 60 osób.

Województwo Kieleckie

35. W Kielcach po wkroczeniu wojsk niemieckich zostali wzięci i uwięzieni zakładnicy, kilka osób rozstrzelano publicznie pod murem Zarządu Miejskiego.
36. W Wieniawie, pow.Radom, rozstrzelano przed kościołem, kilku żołnierzy polskich wziętych do niewoli. W Skaryszewie wkraczające oddziały zabiły trzy osoby cywilne i dwóch żołnierzy, podnoszących ręce do góry na znak poddania się.
37. W Pinczowie, zajęтым przez Niemców 7 września całą ludność w liczbie około 7.000 wypędzono z domów, osadzając ich w kościele i na cmentarzu kościelnym pod groźbą ckm. Przed kościołem rozstrzelano około 50 osób. Domy w mieście zostały podpalone i spłonęły. Ci którzy ukryli się przed pójściem na plac zbiórki zostali spaleni żywcem we własnych mieszkaniach. Po dwóch dobach ludność wypuszczono, zabraniając ratowania swego mienia. Podobne orgie działy się w gminie Opatowice, wsie Ksane, Chwałbogowice, Sediskowice, Żukowice, i wiele innych.
38. W Opatowcu, pow.Pinczów zastrzelono 45 żołnierzy polskich wziętych do niewoli, w Wiślicy 18 osób, w Boszczyнку 5 osób, w Działoszycach 1 osobę, w Opatowcu 2 osoby, w Złotej 1 osobę.
39. We wsi Cecylówka, pow.Kozienice, żołnierze niemieccy obstawili wieś, spędzili mężczyzn do stodoły, którą następnie zamknęli oblali benzyną i podpalili. Okropnej tej śmierci uniknął Wacław Szumigaj, mieszkaniec wsi Cecylówka. 13 września we wsi Helenówek ośmiu mężczyzn znalazło śmierć w podobnych okolicznościach.

40. W gminie Ożarów, pow. Opatów, po wkroczeniu wojsk niemieckich zebrano wszystkich mężczyzn, których w liczbie 72 wywieziono do Niemiec.
41. W Lipsku, pow. Iżża, zamordowano przy wkroczeniu 26 osób. W Wąchocku - 3 osoby.
42. W Chmielniku, pow. Stopnica, w dniu 4 września został zabity Chaim Wolf Moszkowicz, pełniący obowiązki członka straży obywatelskiej. Następnie Niemcy wyciągnęli z domów 14 Żydów i zamknęli ich w domu modlitwy "Tora", który następnie podpalili. Na własnym podwórzu został zastrzelony Stanisław Grusiecki. Wieczorem tego dnia Niemcy rozbili i zrabowali w Chmielniku około 50 sklepów żydowskich.

43.

Województwo Śląskie

43. We wsi Jankowice, gmina Pszczyna-Wieś, pow. Pszczyna, w dniu 3 września, zaraz po wkroczeniu wojsk niemieckich, wyprowadzono ludność, ukrywającą się w piniech, i rozstrzelano na miejscu, zarówno mężczyzn, kobiety i dzieci.
44. W Mikołowie, pow. Pszczyna, w dniu 3 września zostały rozmyślnie przez wkraczające wojska podpalone budynki. Ludność zamieszkująca te budynki zginęła częściowo wskutek spalania, częściowo zaś została przez żołnierzy niemieckich rozstrzelana w chwili usiłowania ratowania się.
45. W Mokre, gminy Smiłowice, pow. Pszczyna, w dniach od 3 do 5 września rozstrzelano 15 osób pod zarzutem należenia do Powstańców Śląskich. W tym samym dniu rozstrzelano w gminie Gardawice 17 osób, w gminie Łaziska Górne 25 osób.
46. W Imielinie, pow. Pszczyna, w dniu 3 września Niemcy wkroczyli bez żadnego oporu i strat. Oficerowie i podoficerowie niemieccy, po wypiciu większej ilości wódki u miejscowego prezesa volksbundu Kowalskiego Józefa, uradzili razem z nim,

21

że ludność cywilna ostrzeliwała wojsko niemieckie. Jako sprawców „schwytych na gorącym uczynku” wywleczone z mieszkań 32 Polaków, działaczy politycznych, razem z żonami i dziećmi i rozstrzelano ich publicznie na oczach żon i dzieci. Równocześnie podpalono kilka domów i sędóń. Po egzekucji nie pozwolono ofiar pochować i trupy leżały przez 3 dni.

47. W Będzinie, w dniu 7 września wieczorem, Niemcy podpalili synagogę i okoliczne domy. Pożaru nie pozwolono gasić, nie pozwolono też uciekać ludziom z płonących domów. Do uciekających strzelano lub też chwymano i rzucono do ognia. Pożar trwał 3 dni. Ile osób wtedy zginęło, nie wiadomo. 2 platformy trupów zawieszono na cmentarz i pochowano we wspólnym dole. Jeszcze później, podczas uprzątniania resztek spalonych domów, znajdowano szczątki ludzkie. W czasie pożaru rozległ się strzał w okolicy remizy tramwajowej. Niemcy wyprowadzili z sąsiednich domów kilku mężczyzn i zastrzelili ich.

48. Do Katowic Niemcy wkroczyli 4 września. Słaby opór stawiły oddziały powstańców śląskich i harcerzy w pojedynczych walkach ulicznych. Walczący, w razie poddania się, byli sprowadzani do pewnych punktów miasta jak na ul. Zamkową, Park Kościuszki, i na miejscu rozstrzeliwani. Wypadków rozstrzelania, jak zdołano ustalić na podstawie zeznania Teofila Ogórka z Katowic, ul. 28 Stycznia 40, strażaka, który w tym czasie był zatrudniony przy sprzątnianiu zwłok, - było 84.

49. Na terenie powiatu Zawiercie wojska niemieckie po wkroczeniu rozstrzeliwały dziesiątki Polaków.

Województwo Krakowskie

50. W Swarzowie, pow. Dąbrowa Tarnowska, samoloty niemieckie zrzucały bomby na pastwisko, wskutek czego zginął chłopiec pasący krowy oraz kilka krów zostało zabitych.

22

51. W Wieliczce w dniu 12 września dokonano pierwszych masowych mordów Żydów.
52. Na terenie powiatu Limanowa wojska niemieckie podpaliły w Niedźwiedziu 39 domów, w których zostało spalonych 11 osób, a 6 osób zostało zabitych. W gminie Jodłownik spaliły Niemcy 21 gospodarstw i zamordowali 54 osoby. We wsi Zamieszcie, gm. Tymbark, rozstrzelali 3 osoby.
53. Na terenie powiatu Miechowskiego lotnictwo niemieckie bombardowało pociągi osobowe z ludnością cywilną; i tak na terenie gminy Szreniawa - 400 osób rannych, we wsi Podlesice - 13 zabitych i 40 rannych, w Tunelu i Karsznicy - 16 zabitych i 220 rannych.
54. Zestawienie rozstrzelanych na terenie powiatu Miechów przez wkraczającą armię niemiecką:
- | | | | |
|-------------|----------|--------------|---------|
| Charsznica | 52 osoby | Wawrzeńczyce | 30 osób |
| Słomniki | 23 " | Prostowice | 8 " |
| Rzezuśnia | 36 " | Niedźwiedź | 11 " |
| Michałowice | 15 " | Szreniawa | 26 " |
| Luborzycza | 37 " | Miechów | 110 " |
| Gruszów | 14 " | Pałecznicza | 33 " |
| Klimontów | 9 osób. | | |
55. We wsi Skobielnia Biała zabito 13 osób. (Pow. Myślenice)
We wsi Ródnik, gminy Sułkowice, pow. Myślenice, rozstrzelano 22 mężczyzn i 2 kobiety.
56. We wsi Zręczyce, gminy Gdów, powiat Myślenice, w dniu 5 września Niemcy rozstrzelali 4 żołnierzy polskich, przebranych w ubrania cywilne.
57. We wsi Gołkowice Polskie, gm. Stary Sącz, pow. Nowy Sącz, została zastrzelona Zofia Krupa z dzieckiem na ręku, przez patrole niemieckie za to, że przeszła przez szosę, po której posuwały się oddziały niemieckie. Na terenie tej samej wsi

niemieccy strzelcy zabili pastuszkę zaganiającego gęsi w odległości 550 metrów od szosy. We wsi Świnarsko, gm. Chełmiec, zastrzelono przy wkroczeniu 17 mężczyzn.

58. Na terenie powiatu Nowy Targ wkraczające wojska paliły domy, rozstrzeliwały mieszkańców i wywoziły zakładników do Austrii i Słowacji. I tak w Czarnym Dunajcu rozstrzelano 2 osoby, w Jabłonce wywieziono 500 mężczyzn, w Krościenku 66 osób wywieziono do Słowacji, w Ochotnicy zabito 13 osób i wywieziono 50 osób, w Odrowążu zabito 1 osobę i 68 wywieziono.

59. Po wkroczeniu Niemców na teren powiatu Kępno (woj. Poznańskie) dokonano masowych aresztowań i rozstrzeliwań. W Torzeńcu, gm. Doruchów rozstrzelano 20 mężczyzn, podpalono zabudowania i spalono żywcem kilkanaście ludzi, w tym kobiety z dziećmi. W Podzamczu w dniu 3 września zamordowano 18 osób, a 80 mężczyzn wywieziono do obozu w Norymberdze. Tego samego dnia w Wyszanowie zamordowano 70 osób.

Uwaga: szczegóły mordu w Wyszanowie i Torzeńcu wraz z nazwiskami ofiar podaje również książka dr. Jana Rossa "VON BLASKOWITZ WKRACZA DO KĘPNA".

24

WYPADKI MORDOWANIA LUDNOSCI CYWILNEJ PRZEZ WEHRMACHT
W OBSZARZE DZIAŁANIA II KORPUSU

60. W Fordonie, pow. Bydgoszcz, wymordowano po wkroczeniu wszystkich Żydów. Prowadzono ich rodzinami na miejsce stracenia, przeważnie wieczorem, i masowo rozstrzeliwano. Poza tym zamordowano w mieście burmistrza oraz 7 innych obywateli.
61. W Chełmnie, natychmiast po wkroczeniu oddziałów niemieckich, zostali wzięci jako zakładnicy księża i prawie cała inteligencja. W nocy wywołano ich samochodem z więzienia na Klamry i rozstrzeliwano.
62. W powiecie Sępólno, zaraz po wkroczeniu, rozpoczęło się masowe aresztowanie działaczy i patriotów polskich, których następnie pędzono do obozu pracy Karolewo i Radzim. W miejscowości Kamień Pom. rozstrzelano w obozie Radzim 10 Żydów.